SHAXSNING MALAKA VA ODATLARI

Tulyaganova Dilnoza Ravshanbekovna
katta o'qituvchi Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti,
Elektron pochta: tulaganovadilnoza80@gmail.com
Tel: +998946343296
Salomova Intizor Asomiddinova
Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti
Tarix va filologiya fakulteti, O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 1- bosqich talabasi Tel: +998944017337

Annotatsiya: Mazkur maqolada shaxsning malaka va odatlarining inson hayotidagi o'rni hamda ahamiyati yoritilgan. Malakaning bilim va tajriba asosida shakllanishi, odatlarning esa inson xulq-atvoriga ta'siri haqida fikr yuritilgan. Shuningdek, ijobiy odatlarning shaxs rivojlanishidagi roli va ularning muvaffaqiyatga erishishdagi ahamiyati ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Shaxs, malaka, odat, tarbiya, bilim, tajriba, ijobiy odatlar, rivojlanish, intizom, mehnatsevarlik, ta'lim, jamiyat.

Inson hayoti davomida turli bilim va tajribalarni egallab boradi. Aynan shu bilim va tajribalar uning malakasini shakllantiradi, kundalik faoliyatida takrorlanadigan xatti-harakatlar esa odatga aylanadi. Shaxsning qanday inson bo'lib yetishishi ko'p jihatdan uning odatlari va egallagan malakalariga bog'liqdir. Chunki yaxshi odatlar insonni komillik sari yetaklasa, yomon odatlar uning rivojlanishiga to'sqinlik qiladi. Bugungi globallashuv davrida jamiyat har tomonlama yetuk, bilimli, mas'uliyatli va faol shaxslarni talab qilmoqda. Bunday insonlarni tarbiyalashda esa oilaning, ta'lim muassasalarining hamda ijtimoiy muhitning roli juda katta. Har bir inson o'z ustida ishlab, foydali odatlarni shakllantirishi va malakasini muntazam rivojlantirib borishi zarur.

Malaka tushunchasi va uning ahamiyati

Malaka — bu insonning ma’lum bir faoliyatni samarali, puxta va ongli ravishda bajara olish qobiliyatidir. Malaka bilim, tajriba va muntazam mashq orqali shakllanadi. Inson biror ishni qayta-qayta bajarish orqali unda mahorat hosil qiladi. Shu tariqa oddiy ko‘nikma asta-sekin mukammal malakaga aylanadi.

Masalan, o‘qituvchining ravon dars o‘tishi, shifokorning bemorga to‘g‘ri tashxis qo‘yishi, talabning nutq madaniyatiga ega bo‘lishi yoki sportchining yuqori natijalarga erishishi — bularning barchasi malaka mahsulidir.

Malaka insonning hayotdagi muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Chunki zamonaviy jamiyatda faqat bilimning o‘zi yetarli emas, uni amalda qo‘llay olish ham muhimdir. Shuning uchun inson yoshligidan boshlab o‘z qobiliyatlarini rivojlantirib borishi kerak.

Odat tushunchasi va uning turlari

Odat — insonning kundalik hayotida takrorlanib turadigan xatti-harakatlari va fe’l-atvoridir. Odatlar inson xarakterining shakllanishida katta ahamiyatga ega. Odatlar yaxshi va yomon odatlarga bo‘linadi.

Yaxshi odatlarga quyidagilar kiradi:

vaqtni qadrlash;

kitob o‘qish;

sport bilan shug‘ullanish;

kattalarni hurmat qilish;

tartib-intizomga rioya qilish;

mehnatsevarlik;

tozalik va ozodalikka amal qilish.

Bunday odatlar insonni ma’naviy jihatdan boyitadi va uning jamiyatdagi obro‘sini oshiradi.

Yomon odatlar esa insonning rivojlanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Dangasalik, mas’uliyatsizlik, vaqtni behuda sarflash, yolg‘on gapirish kabi odatlar insonning

maqsadlariga erishishiga to‘sqinlik qiladi. Shu sababli yoshlarni yomon odatlardan asrash va ularda foydali odatlarni shakllantirish muhim vazifalardan biridir.

Malaka va odatlarning o‘zaro bog‘liqligi

Malaka va odatlar bir-biri bilan uzviy bog‘liqdir. Yaxshi odatlar insonning malakasini rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, muntazam kitob o‘qish odati insonning fikrlash doirasini kengaytiradi va bilimini oshiradi. Natijada uning nutq madaniyati, tafakkuri va kasbiy malakasi rivojlanadi.

Shuningdek, intizomli inson har qanday ishni mas’uliyat bilan bajaradi. Bu esa uning tajribasini boyitib, malakasini mustahkamlaydi. Mehnatsevarlik, sabr-toqat va qat’iyat kabi fazilatlar ham insonning muvaffaqiyatga erishishida muhim rol o‘ynaydi.

Yoshlar tarbiyasida malaka va odatlarning roli

Yosh avlodni barkamol inson qilib tarbiyalashda malaka va odatlarning o‘rni beqiyosdir. Oila — inson tarbiyasining birinchi maskani hisoblanadi. Bola dastlabki odatlarni oilada shakllantiradi. Keyinchalik maktab, universitet va ijtimoiy muhit bu jarayonni davom ettiradi.

Bugungi kunda yoshlarning zamonaviy kasblarni egallashi, xorijiy tillarni o‘rganishi, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishi katta ahamiyatga ega. Buning uchun esa ularda o‘qishga bo‘lgan qiziqish, intilish va izlanish odati shakllangan bo‘lishi kerak.

Shuningdek, ma’naviy tarbiya ham muhimdir. Ota-onaga hurmat, vatanparvarlik, insonparvarlik va halollik kabi fazilatlar yoshlarning komil inson bo‘lib voyaga yetishida muhim omil sanaladi.

Xulosa qilib aytganda, shaxsning malaka va odatlari uning hayot yo‘li, dunyoqarashi hamda jamiyatdagi o‘rnini belgilovchi muhim omillardandir. Yaxshi malaka insonni kasbiy va shaxsiy jihatdan rivojlantirsa, ijobiy odatlar uning ma’naviy kamolotiga xizmat qiladi. Har bir inson o‘z oldiga aniq maqsad qo‘yib, foydali odatlarni

shakllantirishi va bilim hamda malakasini doimiy ravishda oshirib borishi lozim. Ana shundagina jamiyat taraqqiyotiga hissa qo‘sha oladigan yetuk shaxslar voyaga yetadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2.Pedagogika: Oliy o‘quv yurtlari uchun darslik / M.Toxtaxodjayeva tahriri ostida. — Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
3.G‘oziev E.G‘. Psixologiya. — Toshkent: O‘qituvchi, 2002.
4.Vohidov M. Bolalar psixologiyasi. — Toshkent: O‘qituvchi, 1982.
5.Musurmonova O. Ma’naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi. — Toshkent: O‘qituvchi, 1996.
6.Xasanboyev J., To‘raqulov X. Pedagogika nazariyasi va tarixi. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2011.
7.Tulyaganova D.R. (2023). Bolaning maktabgacha ta’lim tashkilotiga faol moslashuvi psixologik rivojlanish omili sifatida / Conferencea, 63-68.
8.Tulyaganova D.R. (2023). The Role of Emotions in Child Psychology: A Multidimensional Perspective Best Journal of Innovation in Science, Research and Development, 2(5), 268-274.
9.Tulyaganova D. (2023). Pedagogika yo‘nalishi talabalarida shaxslararo munosabatlar namoyon bo‘lishining psixologik determinantlari // Евразийский журнал академических исследований, 3(4 Special Issue), 235-244.